

FAKULTET ZA MEDITERANSKE POSLOVNE STUDIJE – TIVAT

EKONOMIKA PREDUZEĆA (osnovne kategorije)

Efikasnost poslovanja

Nastavni program – završni dio

I. Efikasnost poslovanja preduzeća

I. Efikasnost poslovanja preduzeća

- A. Efikasnost poslovanja preduzeća
– pojam i parcijalni ekonomski principi
- B. Produktivnost
- C. Ekonomičnost
- D. Rentabilnost

A. Efikasnost poslovanja preduzeća – pojam i parcijalni ekonomski principi

Efikasnost poslovanja predstavlja stepen uspješnosti preduzeća u ostvarivanju ciljeva njegove ekonomije.

Efikasnost (Ef) poslovanja preduzeća predstavlja odnos ostvarenih rezultata – izlaza (Re) i ulaganja – ulaza (U)

$$Ef = Re / U$$

Efikasnost poslovanja je upravo proporcionalna ostvarenim rezultatima, a obrnuto proporcionalna ulaganjima na njihovom ostvarenju.

$$E_f = f(Q, V_r, D / A_s, U_s)$$

Rezultati se iskazuju putem:

- Fizičkog obima ostvarene proizvodnje
- Ostvarene vrijednosti proizvodnje
- Ostvarene dobiti

Ulaganja se izražavaju preko:

- Angažovanja sredstava
- Trošenja sredstava

Elementi ulaganja su: radna snaga, sredstava za rad, predmeti rada.

Efikasnost poslovanja je povoljnija:

- Ako se pri istim rezultatima smanjuju ulaganja
- Ako se pri istim ulaganjima povećavaju rezultati
- Ako se rezultati brže povećavaju od ulaganja
- Ako se ulaganja brže smanjuju od rezultata
- Ako se povećavaju rezultati a smanju ulaganja.

Različiti karakter (heterogenost)
veličina kako na stani rezultata
tako i na strani ulaganja,
onemogućava njihovo zbirno
izražavanje (praćenje i
kvantifikovanje), što
onemogućava jedinstven izraz
efikasnosti poslovanja preduzeća

- Stoga je teorija i praksa
afirmisala parcijalna mjerila za
praćenje efikasnosti poslovanja
kroz parcijalne ekonomske
principe poslovanja:

- Produktivnost – predstavlja načelo ili zahtjev da se sa minimalnim trošenjem radne snage ostvare planirani rezultati poslovanja (minimiziranje utroška radne snage – maksimiziranje rezultata / uz ostvarivanje planiranih rezultata)

- Ekonomičnost – predstavlja načelo ili zahtjev da se minimalnim trošenjem sva tri elementa reprodukcije (rad, sredstva za rad, predmeti rada) ostvare planirani rezultati (minimiziranje utroška elemenata reprodukcije – maksimiziranje rezultata)

- Rentabilnost – predstavlja načelo ili zahtjev da se sa minimalnim angažovanjem sredstava ostvari veća dobit (minimiziranje angažovanih sredstava – maksimiziranje dobiti).

B. Produktivnost

Produktivnost je ekonomski princip poslovanja, nečelo ili zahtijev, da se sa minimalnim utroškom radne snage ostvari veća masa proizvoda ili usluga, odnosno veći ukupni rezultati

Produktivnost je parcijalno mjerilo efikasnosti poslovanja koje mjeri efikasnost trošenja radne snage u stvaranju upotrebnih vrijednosti.

Produktivnost se ispoljava u težnji da se:

- Istim utroškom radne snage ostvare veći rezultati
- Većim utroškom radne snage ostvare veći rezultati, s tim da povećanje rezultata bude veće od povećanja utroška radne snage
- Smanjenjem utroška radne snage obezbijedi isti obim rezultata.

Mjere na povećanju produktivnosti:

- Organizacione

- Optimalni stepen korišćenja kapaciteta
- Kvalitetna organizacija procesa proizvodnje
- Odgovarajuća kvalifikovanost radnika
- Motivacija radnika
- Optimalni intezitet rada (realne radne norme)

- Tehničke racionalizacije
  - Izmjena tehničkih uslova rada
  - Izmjena tehničke strukture osnovnih sredstava
  - Izmjena radnih uslova
- Društveni uslovi
  - Položaj i prava radnika

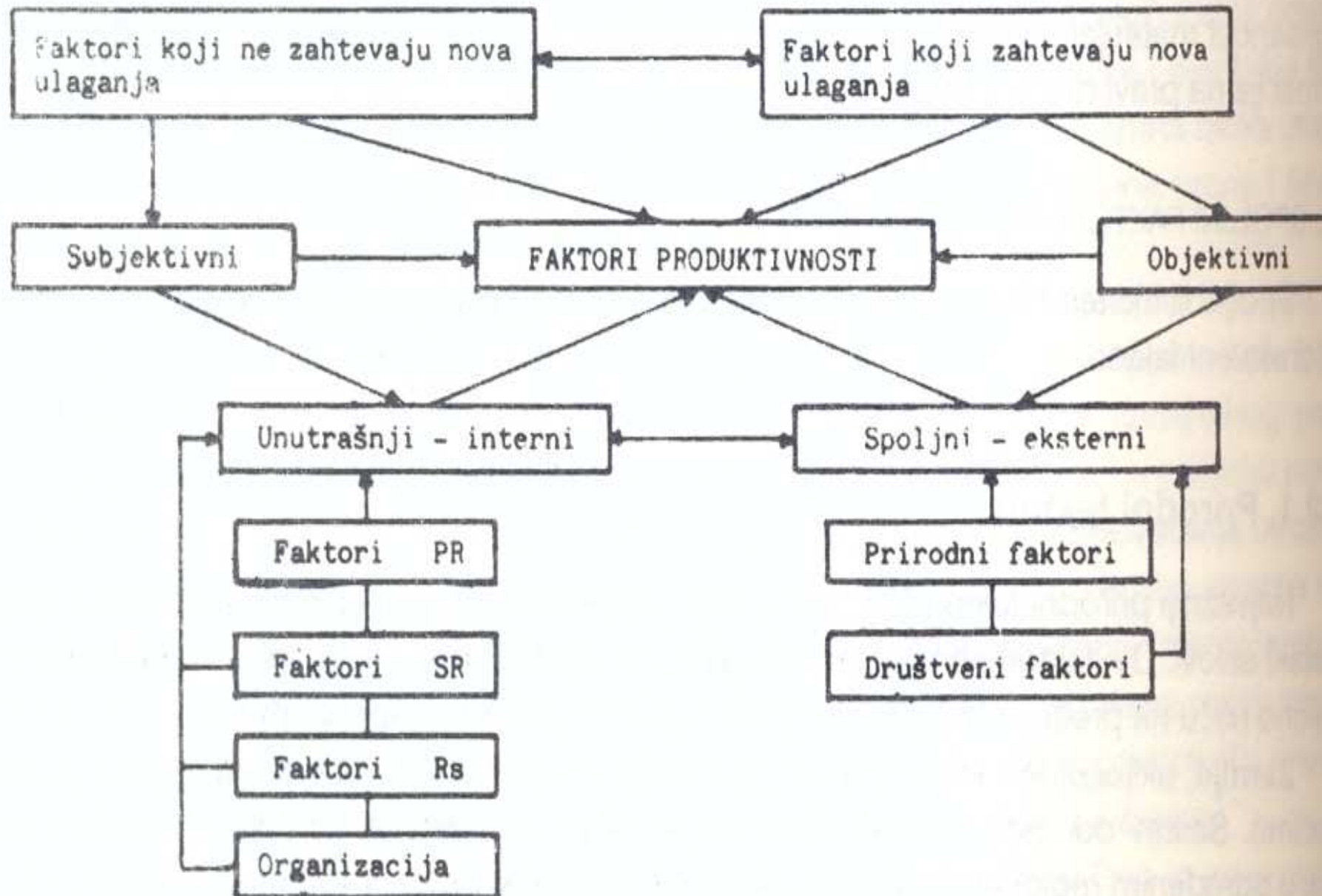
- Ostale mjere za povećanje produktivnosti rada
  - Usavršavanje radnih operacija
  - Motivacija radnika
  - Režim rada i odmora
  - Druge mjere...

Faktori produktivnosti

Mnogobrojni faktori produktivnosti se mogu posmatrati kao:

- Unutrašnji (interni) i spoljni (eksterni)
- Objektivni i subjektivni
- Faktori koji zahtijevaju ili ne zahtijevaju nova ulaganja

Faktori produktivnosti

Unutrašnji faktori produktivnosti:

- Faktori vezani za predmete rada
  - Dovoljna količina predmeta rada
  - Kvalitet predmeta rada
  - Mogućnost supstitucije predmeta rada
- Faktori vezani za sredstva za rad
  - Povećanje tehničke opremljenosti rada (modernizacija, automatizacija...)
  - Povećanje stepena korišćenja kapaciteta

- Faktori vezani za radnu snagu
  - Kvalifikovanost radnika
  - Radno iskustvo
  - Intenzivnost rada
  - Motivisanost radnika
  - Društveni odnosi (položaj radnika)
  - Fluktuacija radnika
  - Međuljudski odnosi
- Faktori vezani za organizaciju
  - Organizacija radnog mjesta
  - Organizacija cijelog kolektiva.

Spoljni faktori produktivnosti:

- Prirodni faktori
  - Zemlja i voda
  - Prirodna bogatstva
  - Klimatski uslovi
- Društveni faktori
  - Tržište i tržišni uslovi
  - Ekonomska politika
  - Ostvareni nivo privrednog razvoja
  - Međunarodni ekonomski odnosi i ukupna politička situacija.

Utvrđivanje produktivnosti

Osnovni parametri praćenja i utvrđivanja produktivnosti su:

- Fizički obim ostvarene proizvodnje
- Masa rada izražena utroškom radne snage

Problemi utvrđivanja produktivnosti nastaju iz raznovrsnosti (heterogenosti) osnovnih parametara.

Osnovni model (naturalnom metodom) utvrđivanja produktivnosti (Pr) predstavlja odnos ostvarenog fizičkog obima proizvodnje (Q) i izvršenog rada za njegovo ostvarenje iskazanog utroškom radne snage (Rs)

$$Pr = Q / Rs = q$$

q – količina proizvoda proizvedena u jedinici vremena

$$Pr = Rs/Q = te$$

te – radno vrijeme utrošeno za proizvodnju jedinice proizvoda.

Za utvrđivanje i iskazivanje produktivnosti se koriste i modifikovani modeli, preko:

- Norma časova rada
- Stalnih ili standardnih cijena
- Uslovne proizvodnje
- Reprezentativnog proizvoda
- Prodajnih tekućih cijena
- Objektivno potrebnih cijena koštanja
- I drugi.

Hvala na pažnji!